

УДК 373.3(477.53)«712»

Гурська О. В., Тимошенко В. В., Мироненко Л. Л.

«НОВА ШКОЛА» – МРІЯ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

А Визначено, що в умовах реформування освітнього процесу Україна має перезавантажити систему підготовки вчителів, щоб виростити нового українського педагога, який цінує кожного учня і відкритий до найефективніших форм навчання.

Проаналізовані погляди небайдужих педагогів Полтавщини щодо їхнього бачення, перспектив і перешкод на шляху реалізації Нової української школи.

Ключові слова: Нова українська школа; EdCamp; учитель; учень; педагогіка партнерства; компетентності

Постановка проблеми. Нині активно обговорюється реформа в галузі освіти, перспективи та перешкоди на шляху її реалізації. Свідомі педагоги розуміють необхідність змін не лише форм, методів роботи з дітьми, а й самих підходів до підготовки компетентного випускника навчального закладу. Небайдужі батьки прагнуть, щоб їхні діти після закінчення школи швидко й безболісно пристосувалися до дорослого життя. А сучасні роботодавці потребують креативних, винахідливих людей, котрі здатні генерувати нові ідеї, брати на себе відповідальність і володіти всіма компетентностями. Всі добре розуміють, що в добу інформаційного буму потрібно бути не «слухняною губкою», а вміти критично аналізувати та обробляти отриману інформацію, продуктивно мислити. У сучасних умовах учитель не є монополієм джерелом нових знань. Роль педагога кардинально змінилася, так як і змінилися самі учні. Вони не стали гіршими чи кращими за попередні покоління школярів, вони стали іншими.

Сучасна школа характеризується появою «нових» дітей, які емоційні, розумні, цікаві, мають значний внутрішній потенціал, але непостійні, і в той же час схильні до негативного впливу, жорстокості та нонконформізму. Такі діти тонко відчувають нещирість, ворожість, неповагу від учителів і тим самим їм віддячують. Вони не терплять чітких рамок і «квадратів», у яких звикли перебувати дорослі.

Видатний грузинський педагог Шалва Амонашвілі називає нове покоління «дітьми індиго». Це діти, у яких можна побачити ауру фіолетового кольору, вони мають особливі здібності, непридатні їхньому вікові. В інших джерелах використовується термін «покоління Z» – ті, що народилося в часи глобалізації та постмодернізму, для яких найбільшою цінністю є любов, кар'єра, гроші, сім'я і дружба [3, с. 85]. Цього року вперше підуть до школи діти, які народилися в

2011 р. Вони не обов'язково будуть поділяти погляди старших. Основне завдання педагогів – запропонувати майбутнім поколінням українців школу, яка буде для них сучасною та цікавою. У першу чергу, результат залежить від нас – відповідальних учителів, готових до змін і провідників Нової української школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті проаналізовані результати анкетування педагогів щодо основних положень Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р.

Виділення невирішених частин проблеми. За словами міністра освіти України Лілії Гриневич, для того, щоб дати шанс кожній дитині успішно розвинути свої таланти, Україна має перезавантажити нашу систему підготовки вчителів, щоб виростити нового українського педагога, який цінує кожного учня і відкритий до найефективніших форм навчання. Нам потрібно перетворити школу в дивовижну подорож у невідоме, де навчанням рухає природна цікавість, а життєві навички дитини розвиваються поряд з її талантом і природними здібностями. Іншими словами, нам потрібна Нова українська школа [5].

Лише ті вчителі, які розумітимуть необхідність змін не лише на рівні держави, а й на рівні самого себе зможуть стати провідниками міністерських реформ і внести свою роль у розбудову майбутнього нашої держави. Тільки ті діти, які навчатимуться в оновлених учителів, будуть ходити до школи з радістю.

Метою статті є проаналізувати погляди небайдужих педагогів Полтавщини щодо їхнього бачення та перспектив на шляху реалізації Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. У рамках пошуку інноваційних підходів до організації освітнього процесу в Україні поширився всесвітній рух від-

повідального вчительства EdCamp у форматі (не) конференцій, що передбачає створення для освітян безкоштовного інноваційного майданчику для обміну ефективними навчальними технологіями і методиками. Учителі мають можливість стати кращими агентами змін у системі національної освіти, приєднавшись до спільноти відповідального вчительства. Наша держава стала третьою країною в Європі, яка долучилася до формату (не) конференцій.

Цей рух виник у 2010 р. в США і на сьогодні об'єднує 26 країн, отримавши визнання як шостий у світі за інноваційністю. Україна стала сприятливим майданчиком для поширення EdCamp, що заряджає позитивом та інноваційністю. Починаючи з 2015 р. в Україні відбулися дві національні (не)конференції в Харкові, 11 регіональних заходів та 24 міні-EdCamp.

EdCamp Ukraine – це (не)конференція, що проводиться в новому дискусійному форматі для співтворчості вчителів, які мають можливість відкритого обміну педагогічним досвідом, співпраці та розв'язанні спільних задач за принципом: «Дай, якщо можеш – Візьми, якщо хочеш!». Формат EdCamp ґрунтується на шести основних принципах:

1. Безкоштовність. Учасники й учасниці не платять за вхід на EdCamp. Це дозволяє гарантувати, що різні педагоги – як і з міст, так і з районів, як досвідчені, так і початківці – зможуть брати участь.

2. Незалежність. EdCamp проводиться для навчання одне одного в демократичному середовищі. Педагоги мають можливість вільно висловлювати свої думки, вступати в дискусію і відстоювати свої погляди.

3. Діє закон «Про дві ноги». Учасники й учасниці самі визначають, які з сесій відвідають. Це забезпечує ефективний спосіб «відсіву» тих виступів, які не є актуальними для педагогів або презентовані в непривабливій формі.

4. Програма визначається в день проведення. Уранці проведення EdCamp графік і теми спілкування плануються спільно з усіма. За рахунок цієї спонтанності план подій максимально відповідає потребам учасників.

5. Кожний може стати спікером. Якщо Ви відвідуєте EdCamp, то маєте право виступити. Усі, кому не байдуже, як розвивається освіта в Україні, можуть поділитися своїм досвідом в атмосфері, яка об'єднує.

6. Вільна ініціатива. Будь-хто може організувати EdCamp у себе – чи то районне управління освіти, окрема школа, громадська організація або неформальна учительська група.

Полтаві також пощастило стати ініціатором змін в освіті та провідником руху EdCamp Ukraine. 25 лютого 2017 року у Полтавській спеціалізованій школі-інтернаті №1 I-III ступенів Полтавської обласної ради вперше відбулася регіональна (не) конференція міні-EdCamp Poltava 2017 «Школа – стара, діти – нові: шляхи взаєморозуміння».

Учасниками цієї події стали 160 небайдужих педагогів не лише Полтавщини, а й інших регіонів України – справжніх агентів змін в українській освіті. Вони мали можливість відвідати 17 експертних сесій із актуальних питань навчально-виховного процесу. Коучинг в освіті, фасилітація, медіаграмотність, ненасильницька комунікація, гуманний підхід у педагогіці, професійне вигорання педагога та шляхи його уникнення, психологія взаємовідносин учителя та учнів, нові технології в навчанні – все це було представлено на міні-EdCamp Poltava 2017.

Педагоги мали унікальну можливість поділитися своїм власним досвідом, беручи участь у формуванні вчительської паралелі. Наскрізною ниткою міні-EdCamp Poltava 2017 організатори обрали актуальні проблеми сьогодення, а саме: оновлення освітнього процесу, зміна ролі «сучасного вчителя», національно-патріотичне виховання підростаючого покоління, екологічна грамотність, актуальність гендерночутливої мови та вміння навчатися протягом усього життя.

Усі присутні вчителі брали участь в анкетуванні щодо їхнього бачення Нової української школи. Думка кожного педагога була почута та врахована. Пропонована анкета містила 14 запитань. Результати опитування яскраво свідчать про недостатню обізнаність українських освітян із новими тенденціями в освіті та підкреслюють необхідність змін, починаючи з особистості самого вчителя.

У Концепції відзначено, що «випускник нової української школи» – це:

– цілісна всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення;

– патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини;

– інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя [4].

Пропонована анкета містила запитання: «Які характеристики, на Вашу думку, треба додати, щоб розширити поняття «випускник нової української школи»?» Більшість респондентів відмітили наступні якості: креативність, гуманізм, активна громадянська позиція, критичне мислення, впевненість, уміння працювати в команді, а сам випускник повинен бути мотиватором, ініціатором, лідером, дослідником і генератором нових ідей.

Це підтверджується й експертними оцінками, які вказують, що успішнішими на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіють іншими вміннями [4].

Реформа української освіти ґрунтується на компетентнісному підході, що є кращою світовою практикою таких прогресивних країн як Польща, Сінгапур, Фінляндія та багато інших. Суть компетентнісного

підходу полягає в тому, що замість освіти, спрямованої на отримання знань, зусилля учасників освітнього процесу спрямовуються на засвоєння учнем навичок і компетентностей – динамічної комбінації знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну чи подальшу навчальну діяльність.

Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань. Десять ключових компетентностей сучасного учня включають [4] (рис. 1):

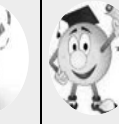

									
спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовою	спілкування іноземними мовами	математична грамотність	компетентності в природничих науках і технологіях	інформаційно-цифрова компетентність	уміння навчатися впродовж життя	соціальні і громадянські компетентності	підприємливість та фінансова грамотність	загальнокультурна грамотність	екологічна грамотність і ведення здорового способу життя

Рис. 1. Ключові компетентності

Пропонована анкета містила також запитання наступного характеру: «У Концепції Нової української школи звучать 10 ключових компетентностей, якими повинні володіти «нові учні». Що Ви вважаєте треба додати, щоб розширити пропонування перелік?». Результати анкетування свідчать, що саме поняття «ключові компетентності» в уявленні педагогів несформоване та розмите і, в першу чергу, вчителі-предметники повинні самі мати чітке уявлення сутності компетентного підходу при підготовці навчальних завдань життєвого спрямування. У багатьох респондентів виникли труднощі при розширенні пропонованого списку або їхні пропозиції стосувалися якостей самого педагога чи якостей школярів. Та все ж найбільш пропонованими компетентностями були: вміння працювати в команді, медіаграмотність, життєва компетентність, знання національних традицій та історії.

Система освіти створена для того, щоб допомогти дитині стати здоровою, успішною та щасливою людиною. А одним із пріоритетних її завдань є навчати жити – сприяти становленню власного світогляду, життєвої позиції, розвитку саногенного мислення, що допомагає осмислено бачити особистісний сенс життя, прагнути до духовного розвитку, бути відповідальною за себе, усвідомлювати відповідальність за долю людства [2, с. 29].

Метою Концепції Нової школи є забезпечення проведення докорінної реформи загальної середньої освіти за такими напрямками [4]:

- ухвалення нових державних стандартів загальної середньої освіти, розроблених з урахуванням компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості;
- запровадження нового принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя і батьків;
- підвищення мотивації вчителя шляхом підвищення рівня його оплати праці, надання академічної свободи та стимулювання до професійного зростання;
- запровадження принципу дитиноцентризму;
- удосконалення процесу виховання;
- створення нової структури школи, що дасть змогу засвоїти новий зміст освіти і набути ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості;
- децентралізація та ефективне управління загальною середньою освітою, що сприятиме реальній автономії школи;
- справедливий розподіл публічних коштів, що сприятиме рівному доступу усіх дітей до якісної освіти;
- створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, учителів і батьків;
- створення необхідних умов для навчання учнів безпосередньо за місцем їхнього проживання, зокрема у сільській місцевості, або забезпечення регулярного підвезення до шкіл.

На основі цього формула Нової української школи включає 9 елементів [1, с. 11–12] (рис. 2).

Рис 2. Формула Нової української школи

Звичайно, цей перелік можна розширити, що й пропонувалося зробити учасникам анкетування. На запитання «Формула Нової школи включає 9 елементів, без яких втрачається цілісність оновленого навчального закладу. Яким має бути, на Вашу думку, 10 елемент цієї системи?» респонденти більшістю голосів відзначили необхідність дебюрократизації сучасної школи, гуманізації освітнього процесу та свободу вибору навчальних предметів. Крім того, домінували думки щодо зменшення завантаженості учнів, рівноправність у відносинах «вчитель – учень», єдність, командний дух, системність і бажання змінюватися колективу вчителів, дотримання принципу «всі діти найкращі» тощо. Сучасний учитель повинен зрозуміти, що застарілий підхід, коли успіхи учнів визначали по однаково вмінню щось робити вже в минулому. Якщо мавпу оцінювати по її здатності плавати, слона по здатності високо стрибати, а птаха – повзати, то вони залишаться в категорії відстаючих учнів до кінця свого життя. Слон нічого не втратив від того, що він не найкраще і не найвище стрибає, у нього є низка інших переваг, що дозволяє йому бути унікальним у своєму роді.

На сьогодні серед педагогів і громадськості йде активне обговорення дієвості старих програм і можливих варіантів їхніх змін. Так, оновлені програми для 5–9 класів передбачатимуть упровадження наскрізних тем, які проходять через основні предмети. На запитання: «Чи сприятиме це, на Вашу думку, формуванню в учнів ключових компетентностей?» 57,5% відповіли «так», 3% – «ні», інші обрали варіант «частково». Найбільший відсоток оптимістів серед менеджерів, потім – учителів суспільних дисциплін і філологів. Найменший – серед учителів природничого циклу. До речі, серед усіх представлених в анкетуванні менеджерів, учителів початкових класів, фізико-математичних, природничих і суспільних дисциплін жоден не обрав варіант «ні».

На запитання «Яке Ваше ставлення до ідеї інтеграції шкільних предметів в оновлених програмах 10–11-х класів?» 75% респондентів відмітили варіант «позитивне». Дані дослідження свідчать, що

наші вчителі готові до змін. Хоча той фактор, що в анкетуванні брали участь ті педагоги, які зрозуміли, що зміни в освіті починаються зі змін в особистості вчителя, також треба враховувати. І, звичайно, цей відсоток буде нижчим, якщо провести подібне анкетування серед пересічних учителів.

На шляху до Нової української школи є низка перешкод: 63,5% респондентів вважають, що це недосконале матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів; 31% відмітили недосконалість нормативно-правової бази щодо впровадження Концепції Нової української школи. Викликає повагу те, що педагоги визнали однією з перешкод небажання самих учителів змінюватися (42%). Це ще раз підтверджує, що зміни в освіті відбуваються і спостерігається позитивна динаміка. Крім пропонуванних перешкод, педагоги звернули увагу на низьку вмотивованість вчителя, недостатньо налагоджену систему партнерства з батьками (пасивність зі сторони батьків та учнів), відірваність знань від життя, перевантаженість учителів паперовою роботою, навіть, корупція. Цікавою думкою є те, що вчителі ХХ ст. навчають дітей за методиками ХІХ. Як не прикро, але в цьому є лівова частина правди. І важливо не лише це усвідомити, а й розпочати діяти – зі змін у собі, зі змін у своїй конкретній школі. Тоді запрацює єдиний злагоджений механізм щодо реанімації української освіти.

Оскільки зміни починаються з кожного конкретного вчителя, навчального закладу, то ми запропонували педагогам написати, що Вони зможуть зробити в найближчий час для впровадження Концепції Нової української школи у своїй установі. 75% респондентів змогли окреслити перші власні кроки на шляху до Нової української школи. А менеджери навчальних закладів 100-відсотково справилися із цим запитанням. Хтось розпочне зі змін самого себе, інші – з налагодження співпраці з батьками, почнуть прислухатися до учнів, дехто – знайомитиметься з інноваційними технологіями, впроваджуватиме досвід учителів-новаторів, треті займуться самоосвітою, а деякі розпочнуть просто «працювати», «наполегливо працювати» та «чесно працювати». Серед найпоширеніших варіантів «перших кроків» були наступні: формування лідера, поліпшення якісного складу працівників, підтримання творчого вогнику підлеглих, віддалення від авторитарної педагогіки, наближення до тісного партнерства в системі «вчитель – учень», використання індивідуального підходу, участь у нових освітніх проєктах. Кожен учитель повинен бачити не якусь розмитту ідею нової української школи, а чітко уявляти якою вона буде, які підходи використовувати до учнів, щоб вони навчалися з бажанням.

Нова українська школа передбачає й «нового вчителя», який розпочавши зміни з себе досягне позитивної динаміки щодо покращення якості освіти в цілому. «Як змінюється роль педагога під час підготовки «нового учня»? Яким вимогам повинен відповідати «сучасний учитель», щоб

його вихованець володів усіма ключовими компетентностями?». На сьогодні роль учителя справді змінилася від головного джерела знань до коуча, фасилітатора, медіатора, консультанта, експерта, тьютора чи просто порадирика. Педагог, на думку більшості респондентів, повинен освітлювати шлях учневі до поставленої цілі, йти не лише нога в ногу з часом, а іноді на його випередження, зацікавлювати, бути провідником ідей, вимогливим до себе та оточуючих, творчим, відкритим до нового, креативним, мобільним, натхненником, який розуміє своїх вихованців і найголовніше ЛЮБИТЬ своїх учнів, бачить у них майбутніх дипломатів, директорів і просто успішних особистостей. Крім того, прозвучала теза, що «молоді вчителі не підготовлені до змін у Новій українській школі». Звичайно, з цим можна посперечатися адже юні педагоги є легкими до змін, швидко навчаються у своїх старших колег. Радує те, що всі респонденти усвідомили, що вчитель уже не є єдиним носієм знань для учнів, а любов є ключиком для успішної співпраці педагога з дітьми.

На запитання «Чи вірите Ви в позитивні зміни після поетапної реалізації Концепції Нової української школи?» 45 % респондентів відповіли, що так, незабаром, 35 % вірять, але на позитивні зміни очікують не менше ніж через 10 років. Важко повірити – 16 % опитаних і взагалі не вірять – 2% педагогів. Хочеться відмітити, що з 2016–2017 навчального року вчителі початкових класів уже працюють з оновленими програмами та реалізують перші кроки до оновленої школи. На жаль, лише 41% учителів початкової школи глибоко надіються на позитивні зміни вже незабаром. Виникає риторичне питання, який буде результат роботи іншої частини таких учителів (55%), якщо вони самі не вірять у свою роботу та успіхи своїх учнів.

Останнє запитання стосувалося наповнюваності класів, щоб можна було ефективно здійснювати навчально-виховний процес. Узагальнивши про-

поновані цифри, середня наповнюваність 1–4 класів, на думку респондентів, повинна складати 15 учнів, 5–9 класів – 15–20, 10–11 класів – 20.

Висновки. На жаль, українська школа донедавна нагадувала службу в армії, яку більшість матерів всілякими шляхами уникають, адже там не виховують справжніх чоловіків, а калічать чи то фізично, чи душевно. Так само і стара освітня система, яка калічить, у більшості випадків, наших дітей, потребує кардинального оновлення. Нова українська школа буде місцем для формування високих моральних і духовних якостей людини, формування стійких життєвих принципів і переконань, лідерської позиції та генерування нових ідей.

Освічені українці, всебічно розвинені, відповідальні громадяни і патріоти, здатні до інновацій, – ось, хто поведе українську економіку вперед у ХХІ століття [4]. Сьогоднішні учні завтра стануть тими людьми, що творитимуть майбутнє нашої держави. Нова українська школа, за словами Лілії Гриневич, є однією з основних політичних реформ у майбутньому, що має забезпечити інвестиції в розвиток людського капіталу заради інноваційного зростання країни і самореалізації кожної людини. Тому, в першу чергу, результат залежить від нас – відповідальних учителів, готових до змін і провідників Нової української школи. Виховати **НОВОГО УЧНЯ** можна розпочавши зі змін у собі та **ЛЮБОВІ** до особистості школяра.

Список використаних джерел

1. Гриневич, Лілія. Нова українська школа: не говорити про можливість, а творити її! / Лілія Гриневич // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2016. – № 4–6. – С. 6–13.
2. Гриньова, М. В. Управління навчально-виховним процесом : навч. посіб. / М. В. Гриньова, Л. В. Малаканова, Г. Ю. Сорокіна. – Полтава : ТОВ «Фірма Тексервіс», 2016. – 281 с.
3. Єрмоленко, А. Б. Розвиток національного освітнього простору в контексті надбання теорії покоління / А. Б. Єрмоленко // Вісник національного університету оборони, 2015. – №3 (40). – С. 82–87.
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. Розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.16 р.
5. Школа може підрізати крила. – міністр освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/school/54070/>.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 28.02.2017

Гурская О. В., Тимошенко В. В., Мироненко Л. Л. Новая школа: мечта или реальность?

А Определено, что в условиях реформирования образовательного процесса Украина должна перезагрузить систему подготовки учителей, чтобы вырастить нового украинского педагога, который ценит каждого ученика и открыт для наиболее эффективных форм обучения. Проанализированы взгляды неравнодушных педагогов Полтавщины, касающиеся их видения, перспектив и препятствий на пути реализации Новой украинской школы.

Ключевые слова: Новая украинская школа; EdCamp; учитель; ученик; педагогика партнерства; компетентности

Hurska O. V., Tymoshenko V. V., Myronenko L. L. What is a New School: Dream or Reality?

S Authors of this paper state that while reforming the education, Ukraine should reboot the teachers training system in order to bring up new Ukrainian teachers, those appreciate every student and welcome the most effective forms of teaching and learning. They analyze responds of teachers of Poltava region about their vision on prospects and obstacles to the constructing of the new Ukrainian school.

Key words: New Ukrainian School; EdCamp; teacher; student; education partnerships; competence